

Beslut

Styrelsen för
1. Folksam ömsesidig sakförsäkring
2. Folksam ömsesidig livförsäkring
106 60 STOCKHOLM

FI Dnr 4859- och 4861-00-303

Erinran

Finansinspektionens beslut

Finansinspektionen meddelar erinringar enligt följande:

1. Styrelsen för Folksam ömsesidig livförsäkring erinras för att bolaget utan stöd i vare sig avtal eller bestämmelse i försäkringsrörelselagen (1982:713) betalat ut 186,8 miljoner kronor till Folksam ömsesidig sakförsäkring.
2. Styrelsen för Folksam ömsesidig sakförsäkring erinras för att bolaget med vetskap om att utbetalningen enligt 1. varit felaktig medverkat till utbetalningen.

Erinringarna meddelas med stöd av 19 kap. 11 § första stycket försäkringsrörelselagen (1982:713).

Ärendet

Folksam ömsesidig livförsäkring (Folksam Liv) lämnade i samband med halvårsbokslutet 1999 en ersättning på 186,8 miljoner kronor till Folksam ömsesidig sakförsäkring (Folksam Sak). Ersättningen avsåg att täcka förluster i ett bestånd av individuella sjuk- och olycksfallsförsäkringar som per den 1 oktober 1993 överlåtits från Folksam Liv till Folksam Sak. Ersättningen avsåg skador som uppkommit före den 30 september 1993. Enligt ett beståndsöverlåtelseavtal mellan bolagen skulle från Folksam Liv till Folksam Sak genom överlåtelsen överföras tillgångar motsvarande de försäkringstekniska skulderna som belastade försäkringarna. Vidare skulle enligt avtalet från överlåtelsen undantas de olika försäkringarnas dödsfallsmoment vilka skulle ligga kvar i Folksam Liv. Enligt den av styrelsen i Folksam Liv till bolagsstämman gjorda redogörelsen - mot vilken revisorerna i Folksam Liv förklarade sig inte ha något att erinra - skedde överlåtelsen av administrativa skäl. Individuella sjuk- och olycksfallsförsäkringar utan grunder fanns redan i

betydande omfattning hos Folksam Sak, och man räknade med betydande samordningsfördelar genom överlåtelsen.

Den av Finansinspektionen förordnade revisorn, Anders Engström, har i sin rapport avseende revisionen för år 1999 uppmärksammat Finansinspektionen på den aktuella utbetalningen. Han har uppgivit att han inte under det löpande året 1999 har informerats om utbetalningen. Redovisningen av beloppet berördes översiktligt först under senare delen av slutrevisionen. Av handlingarna i ärendet framgår att korrigeringen på 186,8 miljoner kronor har gjorts direkt mot återbäringsmedel i Folksam Liv. Redovisningen i Folksam Liv har skett över balansräkningen genom att tidigare uppsamlade medel i återbäringsfonden minskats med det aktuella beloppet. Ersättningsbeloppet har påverkat återbäringsmedel för bl.a. grundbunden livförsäkring i Folksam Liv. Den aktuella försäkringsgrenen grundfri sjuk- och olycksfallsförsäkring finns inte kvar i Folksam Liv.

Finansinspektionen har anmodat Folksam Liv och Folksam Sak (i det följande endast Folksam) att redogöra för skälen till att ersättning utbetalats från Folksam Liv till Folksam Sak samt redovisa det avtalsrättsliga stöd som kan anses finnas för beslutet att utbetala ersättningen och orsaken till att Folksam Livs reserveringar för det aktuella beståndet var otillräckliga.

Folksam har inkommit med svar till Finansinspektionen. Av dessa framgår i huvudsak följande.

Både Folksam Liv och Folksam Sak utgick vid tidpunkten för överlåtelsen från att reserveringen för oreglerade skador var tillräcklig för att möta de framtida utbetalningar som skulle ske för skador uppkomna före överlåtelsen. Reserverna visade sig senare emellertid vara otillräckliga. En felbedömning av skadeutveckling och skadekostnader liksom kvaliteten på överförda tillgångar visade att en underreservering skett redan vid tidpunkten för överlåtelsen. Vidare har en kraftigt ökad frekvens av neuropsykiatriska sjukdomar, för vilka fastställandet av diagnos och invaliditetsgrad sker med lång eftersläpning, och avsaknad i försäkringsvillkoren av preskriptionstid för begäran om ersättning förstärkt underskotten i reserveringarna. Därutöver har underreserveringen till viss del orsakats av att aktuarierna vid sin beräkning iakttog en extra försiktighet för att överföra så korrekta summor som möjligt så att det inte skulle uppfattas som att Folksam medvetet försökte omfördela tillgångar mellan bolagen i syfte att gynna Folksam Sak.

Vidare har Folksam uppgivit att den koncerninterna överlåtelsen inte genomfördes av några kommersiella skäl eller i något vinstsyfte, utan skälen till överlåtelsen var uteslutande förmodade kommande lagändringar och att man inom Folksamgruppen genom transaktionen kunde uppnå administrativa fördelar. Vid tidpunkten för beståndsöverlåtelsen var syftet att Folksam Liv - och inte

Folksam Sak - skulle ansvara ekonomiskt för skador hänförliga till tiden före beståndsöverlåtelsen. I enlighet med denna, av Folksam anförda, andemening i överlåtelseavtalet, dvs. att avtalsparternas avsikt var att överlåtelsen skulle vara kostnadsneutral, har Folksam Liv kompenserat Folksam Sak med 186,8 miljoner kronor avseende den för lågt beräknade reserveringen. Denna korrigerings måste enligt Folksam ses som en konsekvent tillämpning av beståndsöverlåtelseavtalet, dvs. att avtalets innehåll utgör grund för den ersättning som betalats ut.

Enligt Folksam rapporterades den aktuella överföringen från Folksam Liv till Folksam Sak redan i augusti 1999 till revisorerna. Vidare sammanträdde det s.k. revisorskollegiet den 20 och den 21 december 1999, varvid bl.a. överföringen behandlades. Vid sammanträdet var 15 personer närvarande, däribland samtliga revisorer i bolagen inklusive Anders Engström och därutöver ytterligare fyra revisorer. . . . . Revisionen av Folksam Liv och Folksam Sak avslutades med två revisionsdagar, den 10 och den 13 mars 2000. I slutrevisionen deltog ett drygt tjugotal personer, däribland samtliga revisorer inklusive Anders Engström. Revisorerna hade då möjlighet att begära rättelse i årsredovisningen. Inga sådana önskemål framfördes rörande den aktuella årsredovisningen. Vidare redogjordes för den aktuella överföringen vid Finansinspektionens platsbesök hos Folksam Liv och Folksam Sak den 13 april 2000. För inspektionens företrädare presenterades bl.a. en redogörelse för underreserveringen.

Sedan yttranden avgivits har chefen för Folksamgruppen inkommit till Finansinspektionen med en förklaring rörande frågan om återbetalning av det aktuella beloppet och har anförts bl.a. följande. Folksam har konstaterat att överföringen av beloppet från Folksam Liv till Folksam Sak saknar, enligt Finansinspektionens uppfattning, rättslig grund. Ett beslut från Finansinspektionen om ett föreläggande för Folksam om återbetalning skulle enligt Folksams uppfattning kunna medföra negativa marknadseffekter. Folksam har därför beslutat att Folksam sak omgående skall återbetala till Folksam Liv 186,8 miljoner kronor med ränta enligt 5 § räntelagen (1975:635). För att i framtiden undvika beslut vilka kan ifrågasättas på juridisk grund har chefen för Folksamgruppen förklarat att vissa förändringar kommer att ske i organisationen av Folksamgruppen, innebärande att bl.a. juristernas ställning förstärks.

Därefter har Folksam inkommit med en skrivelse och anförts bl.a. följande. Ändamålet med ett föreläggande är att förmå part att vidta en rättställande åtgärd. Under ärendets handläggning har Folksam förklarat sig villigt att omgående föra tillbaka 186,8 miljoner kronor jämte ränta från Folksam Sak till Folksam Liv under förutsättning att Finansinspektionen alltjämt vidhåller sin inställning att beloppet skall återbetalas. Vid sådant förhållande saknas enligt Folksam skäl att meddela ett föreläggande. Mot bakgrund av sakens natur och till vad som sålunda anförts finns enligt bolagen inte heller skäl för inspek-

tionen att meddela annan sanktion. Här bör enligt Folksam också vägas in att Folksam ändrat sina rutiner på ett sådant sätt att risken för att liknande frågor inte hanteras på ett formellt korrekt sätt minimerats. Enligt Folksam utgör revisorn Anders Engströms passivitet en förmildrande omständighet som bör beaktas i sammanhanget.

Finansinspektionen konstaterar, mot bakgrund av vad Folksam anfört, bl.a. följande.

 - I årsredovisningen för 1999 för Folksam Liv har under rubriken ”Not 25. Återbäringsfond” angivits ”Beståndsöverlåtelse” utan ett förtydligande att man avsåg en år 1993 genomförd och avslutad beståndsöverlåtelse.

- Vad gäller Folksams ekonomiska ställning uppvisade Folksam Liv ett mycket bra resultat 1999, medan Folksam Sak visade ett sämre resultat. Enligt årsredovisningen för 1999 hade Folksam Sak en förlust på 308 miljoner kronor före bokslutsdispositioner och skatt. Vidare har Folksam Liv redan stora engagemang i Folksam Sak. Av sakförsäkringsbolagets konsolideringskapital, på ca fem miljarder kronor, utgör tre miljarder kronor förlagslån,

-----
 - När det gäller inspektionens platsbesök hos Folksam Liv och Folksam Sak den 13 april 2000 avslutades inspektionsärendet visserligen den 29 juni 2000, men redan dessförinnan inledde inspektionen de nu aktuella ärendena (Fi Dnr 4859-00-303 och Fi Dnr 4861-00-303). Dessa ärenden inleddes den 5 juni 2000 genom förfrågningar bl. a. om den nu aktuella utbetalningen från Folksam Liv till Folksam Sak.

Finansinspektionen gör följande bedömning

I 15 kap. försäkringsrörelselagen (1982:713), FRL, finns regler om frivillig överlåtelse av försäkringsbestånd. Enligt 15 kap. 1 § FRL skall ett överlåtelseavtal läggas fram för beslutande bolagsstämman i det överlåtande bolaget. Detta innebär att detta avtal bör reglera de förutsebara rättsliga frågor som överlåtelsen ger upphov till och som inte är lösta i lagen. De delar av ett överlåtelseavtal som avser försäkringsbeståndet och berör försäkringstagarnas rätt och som inte omfattas av bolagsstämmans godkännande blir inte giltiga.

Utöver bolagsstämmans beslut fordras Finansinspektionens tillstånd att verkställa överlåtelseavtalet. Har flera avtal träffats, är det avtalet om själva överlåtelsen av försäkringsbeståndet och de frågor som rör försäkringstagarna som är utgångspunkten för Finansinspektionens prövning. I denna prövning, av om beståndsöverlåtelsen kan ske utan att försäkringstagarnas rätt försämrats, skall i första hand de försäkringstagare skyddas vilkas försäkringar omfattas av över-

låtelseavtalet. Allmänt kan sägas att försäkringstagarnas rätt anses tillgodosedda genom att bolagets tillgångar och skulder som motsvarar beståndet överläts.

Det kan konstateras att vid tiden för verkställigheten av överlåtelseavtalet gjorde Finansinspektionen den bedömningen att försäkringstagarnas rätt inte försämrades av överlåtelsen. Fråga är nu vilket legalt eller avtalsmässigt stöd som finns för den aktuella utbetalningen på 186,8 miljoner kronor från livförsäkringsbolaget till skadeförsäkringsbolaget. En utgångspunkt för Finansinspektionens tillsyn är därvid att bevaka att livförsäkringstagarnas tillgångar inte används på ett sätt som strider mot bestämmelserna i försäkringsrörelselagen.

Till en början kan konstateras att det skriftliga avtalet om överlåtelse av försäkringsbeståndet inte uttryckligen reglerar ansvaret för en eventuell underreservering. Finansinspektionen har kungjort och lämnat tillstånd att verkställa överlåtelseavtalet i vilket sägs att genom ”överlåtelsen överförs från Folksam ömsesidig livförsäkring till Folksam ömsesidig sakförsäkring tillgångar motsvarande de försäkringstekniska skulder som belastar försäkringarna. Från överlåtelsen undantas de olika försäkringarnas dödsfallsmoment vilka skall ligga kvar i Folksam ömsesidig livförsäkring.”

Något tillstånd att verkställa ett överlåtelseavtal av annat innehåll än detta har inte givits. Inte heller framgår av handlingarna i ärendet eller av de uppgifter som lämnats att något annat avtalats. För att den av Folksam åberopade avsikten skall kunna göras gällande, krävs att den tydligt är reglerad i avtal eller att den är entydigt uttryckt på annat sätt. Så är ej fallet. Den omständigheten att man i avtalet uttryckligen undantagit försäkringarnas dödsfallsmoment från överlåtelsen talar snarare emot att något avtalsmässigt stöd föreligger för den aktuella utbetalningen. I den redogörelse från bl.a. revisor Per Bergman som ingivits till inspektionen, konstateras också att revisorerna vid granskningen av transaktionen fann att den var rimlig även om det avtalsmässiga underlaget för transaktionen var svagt. Därmed återstår frågan om utbetalningen från livförsäkringsbolaget till skadeförsäkringsbolaget ändå kan ha något stöd i bestämmelserna i försäkringsrörelselagen.

En grundläggande princip i försäkringsrörelselagen är den s.k. separationsprincipen som innebär att direkt livförsäkringsrörelse skall bedrivas skild från direkt skadeförsäkringsrörelse (Jfr. 1 kap. 3 § FRL). Det finns annars risk för att livförsäkringstagarnas intressen äventyras av skadeförsäkringsrörelsen.

För den livförsäkringsrörelse som nu är aktuell gäller vidare att vinstutdelning inte får ske. Enligt 12 kap. 5 § FRL i dess lydelse vid utgången av år 1999, skall livförsäkringsbolag sätta av årsvinsten på livförsäkringsrörelsen till en återbäringsfond i den mån inte vinsten tas i anspråk för betalning av ränta

enligt garantiavtal eller annat följer av försäkringsrörelselagen. Exempel på det senare är gåvor till allmännyttiga ändamål enligt 12 kap. 11 § FRL.

Återbäringsfonden tillhör försäkringstagarna och redovisas i balansräkningen som försäkringstagarnas vinstmedel (återbäringsmedel). Enligt 12 kap. 6 § FRL i dess lydelse vid utgången av år 1999 får återbäringsfonden i livförsäkringsbolag användas i princip endast för återbäring och för förlusttäckning (dåvarande 12 kap.7 § FRL). Undantag från denna regel kan medges när särskilda skäl finns. Om det uppstår förlust på livförsäkringsrörelsen skall förlusten täckas genom att återbäringsfonden tas i anspråk.

Den sjuk- och olycksfallsförsäkring som 1993 överläts till Folksam Sak är grundfri och den livförsäkringsrörelse som bedrivs i Folksam Liv är dels grundbunden, dels grundfri. Förlusten i den överlåtna grundfria sjuk- och olycksfallsförsäkringen i Folksam Sak täcktes år 1999 med återbäringsmedel ur livförsäkringsrörelsen i Folksam Liv.

Om det i ett livförsäkringsbolag uppkommer förlust inom annan försäkring än grundbunden försäkring (t.ex. sjuk- och olycksfallsförsäkring med premie för längst 5 år) skall för förlusttäckning i första hand användas disponibla medel, först från den förlustbringande rörelsen och därefter eventuellt återstående disponibla medel avseende livförsäkringsrörelsen. Sedan samtliga försäkringsgrenars disponibla medel använts får återbäringsfonden för livförsäkringsrörelsen användas. Den nu beskrivna förlusttäckningsregeln tar sikte på förlusttäckning inom ett livförsäkringsbolag. I det aktuella fallet är det emellertid fråga om förlusttäckning mellan ett livförsäkringsbolag och ett skadeförsäkringsbolag. Vid en analog tillämpning av 12 kap. 7 § andra stycket FRL i dess lydelse vid utgången av år 1999 på Folksamgruppen och utifrån den tidigare angivna separationsprincipen, är därför utbetalningen till Folksam Sak av återbäringsmedel i Folksam Liv än mer främmande och felaktig. En sådan korrigering som Folksam sedermera har föreslagit, medför ingen annan bedömning.

Ett försäkringsbolags medel får enligt 12 kap 1 § FRL betalas ut endast på i lagen angivet sätt. Förbudet gäller gentemot aktieägare och garantier. Skulle någon kringgå utbetalningsförbudet genom en mer eller mindre benefik överföring kan bestämmelserna om olaga utbetalning i 12 kap.10 § FRL bli tillämpliga, dvs. mottagaren skall betala tillbaka vad han erhållit med ränta (Jfr NJA 1997 s. 418). En utbetalning mellan bolaget och tredje man som strider mot bolagsverksamheten, t.ex. en gåva eller en benefik rättshandling i något annat fall än som anges i 12 kap.11 §, är ogiltig enligt 8 kap. 16 § FRL. I ett försäkringsbolag torde – till skillnad mot ett aktiebolag – samtliga röstberättigades samtycke inte göra gåvan giltig, främst med hänsyn till skälighetsprincipen.

Enligt 12 kap. 11 § FRL får bolagsstämman besluta om gåvor till allmännyttiga ändamål, om det med hänsyn till ändamålets beskaffenhet, bolagets ställning och omständigheterna i övrigt kan anses skäligt. Styrelsen får till sådana ändamål endast använda tillgångar som med hänsyn till bolagets ställning är av ringa betydelse. För det fall den aktuella utbetalningen skulle anses som en kompensation eller gåva från Folksam Liv till Folksam Sak kan den likväl inte anses som ringa. Utbetalningen har således inte heller i detta fall stöd i försäkringsrörelselagen.

Sammanfattningsvis finner Finansinspektionen att utbetalningen på 186,8 miljoner kronor från Folksam Liv till Folksam Sak inte har stöd i avtalet om överlåtelse av det aktuella försäkringsbeståndet och inte heller har stöd i någon bestämmelse i försäkringsrörelselagen. Eftersom den aktuella utbetalningen är koncernintern måste Folksam Sak ha medverkat till utbetalningen med vetskap om att den var felaktig. Grund för att förelägga båda bolagen att rätta till den felaktiga utbetalningen föreligger därför. Folksam har dock förklarat att man omgående betalar tillbaka 186, 8 miljoner kronor jämte ränta till Folksam Liv, under förutsättning att Finansinspektionen finner att beloppet skall återbetalas. Med hänsyn härtill erfordras inget föreläggande, men de båda bolagens agerande är av den karaktären att det finns skäl för Finansinspektionen att meddela erinringar.

Beslut i detta ärende har fattats av Finansinspektionens styrelse. I den slutliga handläggningen har chefsjuristen Hans Schedin, t.f. avdelningschefen Bo Lundgren, enhetschefen Eva Ekström, analytikern Maria Westerberg och inspektören Sören Cardell deltagit. Föredragande har varit juristen Ingrid Gavrell Ullman.

Hur man överklagar, se bilaga.

Claes Norgren

Ingrid Gavrell Ullman